

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร" สรุปผลได้ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ตัวอย่างประชากร

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาในชั้นประถมศึกษาที่ 1 ถึง 6 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2529 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 480 คน

2. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบตรวจขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพตามหลักเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld)

2.2 กระดาษกำหนดหัวข้อเรื่อง "ฉันและครอบครัวของฉัน" มีที่ว่างให้ตัวอย่างประชากรวาดภาพตามหัวข้อเรื่องนั้น

2.3 กระดาษเปล่าสำหรับให้ตัวอย่างประชากรวาดภาพตามใจชอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำเครื่องมือคือกระดาษกำหนดหัวข้อเรื่อง "ฉันและครอบครัวของฉัน" มีที่ว่างให้ตัวอย่างประชากรวาดภาพตามหัวข้อเรื่อง และกระดาษเปล่าสำหรับให้ตัวอย่าง

ประชากรวาดภาพตามใจชอบไปใช้กับตัวอย่างประชากร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจโดยใช้แบบตรวจขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพ

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาค่าทางสถิติดังนี้คือ

ตอนที่ 1 อาชีพของผู้ปกครองของนักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรนำมาหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพของกลุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่มอายุตามเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) นำมาหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 3 ระดับความตรงตามเกณฑ์การตัดสินขั้นพัฒนาการในหัวข้อการวาดรูปคน การใช้ชอล์กไฟ การใช้สี และการออกแบบของกลุ่มนักเรียนแต่ละกลุ่มอายุที่มีพัฒนาการทางการวาดภาพในชั้นต่าง ๆ นำมาหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 4 ลักษณะของการวาดรูปคน การใช้ชอล์กไฟ การใช้สี และการออกแบบที่เหนือเกณฑ์ที่กำหนดไว้สำหรับขั้นพัฒนาการนั้น นำมาหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความจริง

#### สรุปผลการวิจัย

การศึกษาขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่า

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มอายุโดยส่วนใหญ่มีขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) เคยศึกษาค้นพบและสรุปไว้คือ

1.1 นักเรียนที่มีอายุ 6/1 - 7/0 ปี มีพัฒนาการทางการวาดภาพอยู่ในขั้นที่สองหรือขั้นก่อนวาดภาพที่เป็นเรื่องราว

1.2 นักเรียนที่มีอายุ 7/1 - 9/0 ปี มีพัฒนาการทางการวาดภาพอยู่ในขั้นที่สามหรือขั้นการวาดภาพได้เป็นเรื่องราว

1.3 นักเรียนที่มีอายุ 9/1 - 12/0 ปี มีพัฒนาการทางการวาดภาพอยู่ในขั้นที่สี่หรือขั้นเริ่มการเขียนรูปร่างของจริง

ทั้งนี้ยกเว้นนักเรียนกลุ่มอายุ 12/1 - 14/0 ปี ส่วนใหญ่ที่มีพัฒนาการทางการวาดภาพไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) คือแทนที่จะมีขั้นพัฒนาการอยู่ในขั้นที่ห้าคือขั้นการวาดภาพเลียนธรรมชาติกลับอยู่ในขั้นที่สี่

2. ลักษณะการวาดรูปคน การใช้ช่องไฟ การใช้สี และการออกแบบของนักเรียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ตรงตามเกณฑ์ปานกลาง

3. นักเรียนบางคนที่มีพัฒนาการทางการวาดภาพจัดอยู่ในขั้นที่สองหรือสาม หรือสี่ มีพัฒนาการทางการวาดภาพบางลักษณะข้ามขึ้นไปอยู่ในขั้นพัฒนาการที่สูงขึ้น

#### อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่องการศึกษาขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร อาจนำมาอภิปรายในประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนแต่ละกลุ่มอายุโดยส่วนใหญ่มีขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพเป็นไปตามเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรา สุคนธ์ทรัพย์ (2504 : 64) ที่ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็กไทย โดยใช้เด็กที่มีอายุ 5-11 ปี เป็นกลุ่มตัวอย่างทดสอบเด็กในด้านการวาดและปั้น และพบว่านักเรียนในกลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการทางด้านการวาดและปั้นอยู่ในขั้นต่าง ๆ ตามเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัทธา แสงอัสนีย์ (2514 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาขั้นพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษา และพบว่านักเรียนที่เรียนศิลปะตามแนวใหม่มีขั้นพัฒนาการทางศิลปะอยู่ในขั้นต่าง ๆ ตามเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) เช่นกัน ทำให้เห็นว่า การแสดงออกทางการวาดภาพของเด็กไทยหรือเด็กตะวันตกในระดับอายุเดียวกันมีขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพใกล้เคียงกัน ดังที่ ประภัสสร นิยมธรรม (2522 : 48) กล่าวว่า ศิลปะของเด็กทุก ๆ แห่งจะดูเหมือนกันไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนหรือเมื่อไร เพราะเป็นศิลปะที่เกิดจากจุดเริ่มต้นอย่างเดียวกัน เช่น รูปทรงต่าง ๆ ที่เด็กใช้ในัจจุบันก็ยังเหมือนกับรูปทรงในศิลปะของมนุษย์ถ้ำยุค เวินต์ เมื่อเขาโคชินชนบธิธรรม เนียม ประเพณี และ

วัฒนธรรม เท่านั้นที่ทำให้ผลงานของเด็กต่างกัน

สำหรับผลการวิจัยที่ปรากฏว่า เฉพาะนักเรียนกลุ่มอายุ 12/1 - 14/0 ปี ส่วนใหญ่มีพัฒนาการทางการวาดภาพไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) คือแทนที่จะมีขั้นพัฒนาการอยู่ในขั้นที่ห้ากลับอยู่ในขั้นที่สี่ อาจเป็นเพราะแม้ว่าจะมีเวลาในการวาดภาพเท่ากับนักเรียนกลุ่มอายุอื่น ๆ แต่ตัวอย่างประชากรกลุ่มนี้จะต้องวาดภาพที่มีรายละเอียดค่อนข้างมากจึงจะเข้าเกณฑ์ของพัฒนาการขั้นที่ห้า ลักษณะที่ตัวอย่างประชากรกลุ่มนี้วาดไม่ได้เลยคือการวาดภาพให้มีท่าทางการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ตามความเป็นจริง และมีรอยย่น รอยพับของเสื้อผ้าตามอาการเคลื่อนไหว นอกจากนี้ตัวอย่างประชากรยังต้องพยายามวาดส่วนประกอบอื่น ๆ ในภาพเพื่อให้ผลงานที่ออกมาสอดคล้องกับหัวข้อที่กำหนดให้ได้มากที่สุดจึงต้องลดเวลาในการวาดภาพคนลงไป ทำให้ไม่ได้รายละเอียดของภาพคนเท่าที่ควร

2. ผลการวิจัยที่ปรากฏว่าลักษณะการวาดรูปคน การใช้ช่องไฟ การใช้สี และการออกแบบของนักเรียนโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับที่ตรงตามเกณฑ์ปานกลางนั้นผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเพราะระยะเวลาที่ให้ตัวอย่างประชากรวาดภาพในแต่ละครั้งเพียง 45 นาที ทำให้นักเรียนแสดงออกทางการวาดภาพได้ไม่เต็มที่เพราะต้องเตรียมตัวที่จะเรียนวิชาอื่นต่อไป นอกจากนี้อาจเกิดจากอิทธิพลภายนอกอื่น ๆ เช่น สภาพการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาที่ยังไม่เอื้อให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ การขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ สภาพทางเศรษฐกิจการสนับสนุนจากครอบครัวมีน้อยเพราะมีค่านิยมค่านิยมของนักเรียนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างมากที่สุด รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย (ดูตารางที่ 9) ซึ่งผู้ปกครองที่มีอาชีพรับจ้างนั้นหากทำงานได้มากเท่าไรก็จะมีรายได้มากขึ้นเท่านั้น ดังนั้นผู้ปกครองที่มีอาชีพนี้จึงต้องใช้เวลาในการทำงานให้มาก เป็นผลให้มีเวลาน้อยที่จะดูแลลูก ทั้งไม่มีเงินมากพอสำหรับสนับสนุนการเรียนของลูกได้เต็มที่ (พงษ์เทพ มนัสตรง 2527 : 122)

3. การที่นักเรียนบางคนที่มีพัฒนาการทางการวาดภาพจัดอยู่ในขั้นที่สอง หรือ สาม หรือสี่ มีพัฒนาการทางการวาดภาพบางลักษณะข้ามขั้นไปอยู่ในขั้นพัฒนาการที่สูงขึ้นนั้นผู้วิจัยเห็นว่า อาจเป็นเพราะความสามารถพิเศษและความสนใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางการวาดภาพของนักเรียนเหล่านั้นมีมากกว่านักเรียนคนอื่น ซึ่งผู้อยู่ใกล้ชิดกับเด็กต้องยอมรับความจริงว่า เด็กแต่ละคนย่อมมีลักษณะแตกต่างกันทั้งทางกาย อารมณ์ สติปัญญา และทาง

สังคม (ทวี ทิมขำ 2523 : 196) ความสามารถทางการวาดภาพของเด็กแต่ละคนจึงแตกต่างกัน วิรุณ ตั้งเจริญ (2526 : 45-46) ก็ได้กล่าวไว้ว่า การแสดงออกทางการวาดภาพเป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะตัว เมื่อเด็กหลาย ๆ คนมองทิวทัศน์เบื้องหน้านั้น แต่ละคนจะรับรู้หรือมีความรู้สึกตอบรับต่อสิ่งต่าง ๆ แตกต่างกันไป นอกจากนี้การแสดงออกทางศิลปะของเด็กยังขึ้นอยู่กับพื้นฐานการเรียนรู้ ประสบการณ์ และสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งจูงใจ หรือเป็นตัวกระตุ้นความรู้สึกนึกคิด ซึ่งแต่ละคนย่อมมีพื้นฐานดังกล่าวไม่เท่ากัน ผลงานที่แสดงออกมาจึงมีความแตกต่างกันไป

4. จากผลของการวิจัยเป็นที่น่าสังเกตว่า นักเรียนที่มีพัฒนาการทางการวาดภาพซึ่งจัดอยู่ในขั้นที่ห้า มีจำนวนนักเรียนที่วาดภาพในลักษณะทำตามเห็น (visually minded) มากเป็นจำนวนร้อยละ 61 และวาดภาพในลักษณะทำตามคิด (non-visually minded) เป็นจำนวนร้อยละ 39 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของไอสเนอร์ (Eisner 1972 : 81-94) ที่กล่าวว่า โดยส่วนใหญ่เด็กจะวาดภาพโดยแสดงออกจากสิ่งที่พวกเขาได้เห็นมากกว่าสิ่งที่พวกเขารู้สึกนึกคิด

#### ข้อเสนอแนะ

1. การวิจัยนี้พบว่านักเรียนในกลุ่มอายุ 12/1 - 14/0 ปี มีขั้นพัฒนาการต่ำกว่าเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) เพราะขาดความละเอียดในการวาดภาพ ครูผู้สอนจึงควรเน้นให้นักเรียนมีความรอบคอบในการวาดภาพ - ในลักษณะนี้โดยแนะนำให้ให้นักเรียนสังเกตรายละเอียดของสิ่งที่จะวาดก่อนลงมือทำงาน
2. ผลการวิจัยนี้ปรากฏว่านักเรียนมีพัฒนาการทางการวาดภาพอยู่ในระดับที่ตรงตามเกณฑ์ปานกลาง ครูผู้สอนจึงควรพยายามศึกษาเกณฑ์ของวิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) แล้วส่งเสริมให้นักเรียนของคนมีความก้าวหน้าในเรื่องที่ยังด้อยอยู่

3. จากผลการวิจัยที่ปรากฏว่านักเรียนบางคนมีการวาดภาพบางลักษณะข้ามขั้นไป  
ยังขั้นพัฒนาการที่สูงขึ้น แสดงว่าเด็กไทยของเรามีได้ด้อยไปกว่าเด็กตะวันตกที่วิกเตอร์  
โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ศึกษาเลย ฉะนั้นครู ผู้ปกครอง และผู้บริหาร  
การศึกษาควรหาทางส่งเสริมให้ศิลปศึกษาในโรงเรียนช่วยทำให้นักเรียนทั้งหมดหรือส่วนใหญ่  
มีความเจริญงอกงามทางศิลปะเต็มตามความสามารถของแต่ละคน โดยเฉพาะนักเรียนที่มี  
ความสามารถสูงกว่าปกติ ที่มีประมาณร้อยละ 10 ในแต่ละกลุ่มอายุควรจะมีการจัดโปรแกรม  
พิเศษในการเรียนให้โดยเฉพาะ เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนมีความสามารถมากยิ่งขึ้น

#### ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัยปรากฏว่านักเรียนแต่ละกลุ่มอายุโดยส่วนใหญ่มีขั้นพัฒนาการทางการวาด  
ภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) เคยศึกษาค้นพบ  
ยกเว้นเฉพาะนักเรียนกลุ่มอายุ 12/1 - 14/0 ปี ส่วนใหญ่ที่มีพัฒนาการทางการวาดภาพไม่  
เป็นไปตาม เกณฑ์จึงขอเสนอแนะว่าควรมีการศึกษาขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพของนักเรียน  
กลุ่มอายุ 12/1 - 14/0 ปี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดอื่น ๆ เพื่อให้ได้หลักฐานที่แน่ชัด  
ยิ่งขึ้นว่านักเรียนไทยมีพัฒนาการทางการวาดภาพเหมือนหรือแตกต่างจากนักเรียนต่างชาติที่  
วิกเตอร์ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ศึกษาอย่างไร ทั้งนี้ควรมีการเพิ่มจำนวน  
ครั้งและเวลาในการวาดภาพสำหรับตัวอย่างประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แน่ชัดยิ่งขึ้น